

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Prevence kriminality u Městské policie hl. m. Prahy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Vypracoval:

Josef Pekárek

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci na téma „Prevence kriminality u Městské policie hl. m. Prahy“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury a zároveň elektronická podoba této práce je totožná s tištěnou.

Brno 16. listopadu 2011

.....

Josef Pekárek

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové, za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Josef Pekárek

OBSAH

Úvod	2
1. Obecná prevence kriminality	5
1.1. Preventivní politika	5
1.2. Struktura prevence kriminality	6
1.3. Úroveň preventivních aktivit	8
2. Oblast působení prevence kriminality	11
2.1. Rizikové chování	11
2.2. Sociálně patologické jevy	12
2.3. Senioři a zdravotně postižení	14
3. Prevence kriminality u Městské policie hl. m . Prahy	16
3.1. Vznik, úloha a činnost útvaru prevence městské policie	16
3.2. Rozvoj útvaru prevence MP	17
3.3. Preventivní aktivity městské policie	24
Závěr	36
Resumé	38
Anotace	39
Seznam literatury	40

Úvod

Prevence (z *lat. praevenire*, předcházet – předcházení, opatření učiněné předem, ochrana). V současné době prevence představuje snahu předcházet negativním situacím, jevům, rizikovému chování či delikventnímu nebo kriminálnímu chování. Přibližně od konce 50. let se prevence rozdělila na primární a sekundární. Tento pojem je spojován v obecné rovině s kriminalitou, tudíž se jedná o prevenci kriminality. Preventivní politika představuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, jež spoléhá především na nerepresivní prostředky. Zabývá se eliminací sociálně patologických jevů a snižováním motivů a příležitostí k páčání trestných činů. V mé bakalářské práci je prevence kriminality rozepsána tak, jak se obecně uvádí v odborné literatuře a následně jak se prevence kriminality realizuje u městské policie. Současnou společnost ohrožuje rizikové chování a sociálně patologické jevy, a to především děti předškolního věku, děti školního věku, mladistvé a výjimkou nejsou ani senioři a zdravotně postižení lidé. Lze plnohodnotně konstatovat, že prevence je součástí sociální pedagogiky.

Cílem mé bakalářské práce na téma „Prevence kriminality u Městské policie hl. m. Prahy“ je seznámit veřejnost s činností městské policie v oblasti primární prevence jako nerepresivního charakteru činnosti útvaru prevence, který si svým působením vypracoval mezi širokou veřejností pozitivní ohlas. Jedná se taktéž o srovnání obecné prevence kriminality s prevencí kriminality městské policie. Dále jsem chtěl vyzdvihnout činnost strážníků útvaru prevence kriminality, jejichž základem je zejména cíleně oslovovat děti a mládež prostřednictvím metodicky zpracovaných preventivních programů se zaměřením na takřka celou šíři rizikového chování. Útvar prevence městské policie se dále věnuje seniorům a zdravotně postiženým občanům včetně široké veřejnosti. Městská policie hl. m. Prahy (dále jen „MP“) v souladu s úkoly, stanovenými jí zákonem o obecní policii, přispívá k ochraně bezpečnosti osob a majetku, především svojí preventivní přítomností v ulicích města.

Strážníci se setkávají při hlídkové službě zejména s tzv. pouliční kriminalitou, která je spojena obzvláště s majetkovou trestnou činností.

Nejširší oblastí kde se prevence záměrně a systematicky aplikuje je u dětí navštěvující mateřské školy, žáky I. stupně základních škol, žáky II. stupně základních škol, studenty středních škol, seniory a zdravotně postižené spoluobčany a širokou veřejnost. V této fázi působení primární prevence se předpokládá vysoká efektivnost prováděných aktivit. S dětmi a žáky I. a II. stupně i seniory pracují vyškolení strážníci útvaru prevence. Pro širokou veřejnost městská policie využívá formou osvětové činnosti autobus prevence, který nabízí spoustu metodických materiálů preventivního charakteru přes problematiku dopravy, kontaktu s cizími lidmi i důležitými bezpečnostními radami pro seniory.

Můj vlastní „pravdivý“ názor na věc, je být upřímný a přiměřenou formou dospět k určité možnosti pravdy. Byl jsem, dle vědecky vzdělaných lidí z pražského prostředí hlavního města označen diagnosou schizofrenie, tudíž beru možnost, že jsem „nemocen“? Proto berte v potaz stručnost mé bakalářské, určitě ne bezchybné práce. Děkuji za pochopení. Dotáhnout do konce tu bakalářskou práci k určitému vysokoškolsky uznávanému vzhledu nebylo pro mne lehké a ostatním už určitě ne. Nevím co je naopak pravda, když lež není v našem státě lží a „vládne“ tu dezinformace s manipulací. Studium sociální pedagogiky mě vskutku otevřelo oči, hlavně „rychlé studium“ filosofie, kterou žiji, ale i další užitečné pro nadhled v „životě“ důležité informace. Tudíž hledám pravdu za vším a za každou cenu. Prevence kriminality je všeobecně brána jako něco „pozitivního“. Řekl bych: „mnohdy užitečného“ ovládnutí lidského chování v ontogenezi člověka nebo-li z psychologie řečeno „bio-psycho-socio-spirituální „jednotky“. Prevence je něco vědeckého a zároveň něco nejistého. Jedná se o ovlivňování chování. Prevence kriminality už je širší pojem. Jsem zaměstnancem městské policie a tudíž se MP snaží také působit především preventivně v rámci svých možností. Kvalita poskytované prevence útvarem prevence kriminality MP je si myslím ojedinělá a hlavně „fungující“. Ale toto všechno je přece málo k tomu, abychom ovládli minulost a zasáhli tak do budoucnosti. Výsledky jsou nejisté, avšak důsledky patrné. Osobně jsem v pozici odborného referenta, který každý měsíc plní určité úkoly, a to především různé statistiky a zprávy. Avšak kolegové z útvaru prevence MP na „společnost“ skutečně působí. Tyto zásahy do lidského podvědomí se ovšem prokáží až v průběhu

lidského života. Tudíž je to otázka čistě ontogenetická. Výsledky možná někdy ve společnosti spatříme anebo se nás dotkne náš vlastní čin. To je můj vlastní pohled na prevenci kriminality všeobecně.

1. Obecná prevence kriminality

1.1. Preventivní politika

Preventivní politika představuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, jež spoléhá především na nerepresivní prostředky. Zabývá se eliminací sociálně patologických jevů a snižováním motivů a příležitostí k páčání trestných činů. Okruh subjektů preventivní politiky zahrnuje mimo orgány činné v trestním řízení - systém justice, policie, státní zastupitelství, soudy a vězeňství (které ovšem nehrají hlavní roli), i další instituce - např. nerepresivní orgány veřejné správy, zájmová sdružení občanů, církve, podnikatelské subjekty a jednotlivé občany. Prevence kriminality je vedle represe součástí trestní politiky.

Prevence kriminality

Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páčání kriminality a snižování obav z ní. Za jednu z nejkompexnějších definic považujeme vymezení Vlčka a Zapletala (1994), podle nichž do prevence kriminality (kriminální prevence) „náleží veškeré aktivity směřující k předcházení páčání trestných činů, ke snižování jejich výskytu cestou zamezení páčání nebo neutralizací příčin a podmínek vzniku trestných činů (kriminogenních faktorů)“. Patří sem opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejích následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jedná se o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislostí.

1.2 Struktura prevence kriminality

Sociální prevence

Sociální prevence představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Sociální prevence je součástí sociální politiky. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců - objektů preventivního působení. Sociální prevence kriminality směřuje k sociálním příčinám zločinnosti. Představují ji aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace jedince a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Příslušná opatření sociální povahy přispívají k vypořádání se se základními příčinami kriminality a s dispozicemi jedinců k páchaní trestné činnosti (Zapletal, 2008).

„Sociální prevence zahrnuje komplex aktivit, které působí na proces socializace a integrace jedince do společnosti. Tyto aktivity se orientují do oblastí ovlivňování nepříznivých společenských a ekonomických podmínek. Tyto podmínky jsou považovány za podstatné příčiny vzniku sociálních deviací. Efektivita tohoto působení je v podstatě neměřitelná. O její potřebnosti však není pochyb. Večerka a kol. (1997) k tomuto vymezení uvádějí, že u prevence sociální je středem pozornosti především jedinec a jeho sklony k páchaní trestné činnosti a dále prostředí, v němž probíhají procesy socializace a sociální integrace. Je tedy možné konstatovat, že do jisté míry se tyto aktivity kryjí s obsahem primární prevence jako takové“ (Kraus, 2009, s 58).

Situační prevence

Situační prevence staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejefektivněji působí při omezování majetkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká, je však podmíněna adekvátní volbou opatření a finančními a personálními prostředky do ní vložených. Těžiště odpovědnosti za opatření situační prevence nesou především občané a obce a v rámci vymezených kompetencí i Ministerstvo vnitra, respektive Policie ČR. Situační kriminální prevence chápe zločin jako produkt motivace a příležitostí. Vychází ze zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Míra výskytu trestné činnosti ve společnosti závisí v neposlední řadě – vedle počtu potenciálních pachatelů a působení mechanismu vnější sociální kontroly – na počtu nabízejících se příležitostí k páčání trestných činů a na frekvenci výskytu kriminogenních situací. Jde zde o situace, kdy je nejrůznějšími způsoby zvýšena pravděpodobnost spáchání trestného činu. Vznik a trvání kriminogenní situace jsou závislé na řadě okolností vyplývajících jak z daného prostředí, tak z pachatelovy osobnosti. Důležitá přitom není pouze objektivní charakteristika příslušné situace, ale též její subjektivní vnímání pachatelem (Zapletal, 2008).

Prevence viktimmnosti

Předmětem pozornosti viktimologie – nauky o oběti trestného činu – jsou mimo jiné modely lidského chování, jimiž se potenciální oběť může vyhnout poškození trestným činem. Podobně jako se v rámci kriminologie vyčleňuje viktimologie jako její relativně autonomní součást, konstituuje se někdy prevence viktimmnosti (viktimologická prevence) jako samostatný druh prevence kriminality, i když by bylo možné její opatření zařadit z převážné části do situační či sociální prevence (Zapletal, 2008). Prevence viktimmnosti a pomoc obětem trestných činů je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové i individuální

zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.

1.3 Úroveň preventivních aktivit

Sociální a situační přístupy se vzájemně doplňují v primární, sekundární a terciární prevenci.

Primární prevence

Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména děti a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích.

Primární prevence je nepřímou strategií prevence kriminality. Omezování kriminality tedy není jejím výslovně stanoveným (resp. hlavním) cílem. Je necíleně orientována na celou společnost, její instituce a občany. Nezaměřuje se na předem stanovený okruh osob či na určité sociální skupiny. Představuje preventivní působení na nejširší veřejnost, která se dosud nemusela dostat do kontaktu s trestnou činností. Nejširší uplatnění nalézá primární prevence v oblasti prevence sociální. Spočívá převážně v optimalizaci životních podmínek, zvláště sociálních, ale i materiálních, v péči o fungování oněch prosociálních aktivit, které vedou k vhodné socializaci jedinců a pozitivnímu vývoji společnosti jako mnohvrstevného celku. Jde zde o opatření směřující k dosažení vyšší kvality života celé společnosti, všech občanů, ať již státu, regionu či obce, což má nepřímý význam i pro eliminaci kriminogenních faktorů. Patří sem i výchovné, vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity zaměřené na nejširší veřejnost,

přičemž je obzvláštní pozornost věnována pozitivnímu ovlivňování dětí a mládeže (Zapletal, 2008).

Sekundární prevence

Sekundární prevence se zabývá rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, povalečství, vandalismus, interetnické konflikty, dlouhodobá nezaměstnanost) a příčiny kriminogenních situací.

Sekundární prevence je chápána jako přímá strategie orientovaná na jedince a skupiny kriminálně rizikové. Zaměřuje se též na ochranu materiálních hodnot, které jsou častěji předmětem zájmu pachatelů. Adresátem opatření sekundární prevence jsou tedy ty segmenty společnosti, jejichž zasažení kriminalitou je pravděpodobnější, čili které jsou kriminálně rizikovější. Předpokladem rozvíjení sekundární prevence je mimo jiné schopnost společnosti (včetně systému trestní justice) adekvátně rozpoznat a prognózovat problémy. Jde o včasnou identifikaci oblastí s aktuální či hrozící vysokou kriminalitou a stejně tak o včasnou identifikaci potenciálních pachatelů a obětí (s cílem dosáhnout intervence dříve než dojde ke spáchání trestného činu). Konkrétně vymezeny by měly být též příslušné sociálněpatologické jevy (např. alkoholové a drogové závislosti, záškoláctví, gamblerství, vandalismus, interetnické konflikty). Preventivní opatření z oblasti sekundární prevence se týkají ve velké míře mládeže a nezřídka zasahují do sféry volného času. Úloha školy při zjišťování problémových situací u mladých lidí s následnými zásahy do těchto problémů je zde klíčová (Zapletal, 2008).

Terciární prevence

Terciární prevence spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění vč. rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc

při získávání bydlení ...). Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí. Odpovědnost za oblast primární a sociální prevence spadá do působnosti rodiny, obce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Sekundární a terciární prevence je s ohledem na odbornou náročnost jednotlivých aktivit záležitostí resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a v některých souvislostech i Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví. Ve specifické části populace působí i Ministerstvo obrany.

Terciární prevence (nazývaná někdy „postdeliktní prevence“) předchází kriminální, resp. viktimologické recidivě. Orientuje se tedy na jedince a skupiny, kteří se již v minulosti dopustili trestné činnosti, a na osoby, které se již v minulosti staly obětmi trestných činů, tedy na ty segmenty společnosti, které kriminalitou tak či onak již zasaženy byly. Jde o přímou strategii prevence kriminality. K uvedenému cíli se především vztahuje odstrašující tzv. speciální prevence související s uplatňováním trestní represe, jakožto jeden z atributů fungování trestního justičního systému. Současně jde o rehabilitaci a pomoc státu a společnosti pachatelům, aby v budoucnosti veli svůj život sociálně zodpovědně a bez trestných činů, a o zabránění jejich stigmatizaci a etiketizaci. Terciární kriminální prevence se tedy uskutečňuje pohrůžkou tresty, ukládáním a výkonem trestů a ochranných opatření a prostřednictvím postpenitenciární péče (Zapletal, 2008).

2. Oblast působení prevence kriminality

2.1 Rizikové chování

Termín rizikové chování jako definice společensky nežádoucích forem chování vstupuje na scénu jako poslední. Je výsledkem snahy o sjednocení terminologie a je definováno s větším „záběrem“

Rizikovým chováním rozumíme takové vzorce chování, v jejichž důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, edukačních (výchovných a vzdělávacích) a dalších rizik pro jedince nebo společnost. Za vzorce rizikového chování jsou považovány soubory fenoménů, jejichž existenci a důsledky je možné podrobit vědeckému zkoumání a které lze ovlivňovat preventivními a léčebnými intervencemi.

Dle jiné definice lze rizikové chování rozdělit do dvou skupin. Jednak se může jednat o chování poškozující vlastní zdraví, ve druhém případě je rizikové chování bezprostředně spjata s ohrožením společnosti, tj. negativním vlivem nebo újmou způsobenou druhým lidem. Do oblasti rizikového chování lze zařadit predeliktivní chování, páchaní trestné činnosti, agresí, násilí, šikanu a týrání včetně rasové nesnášenlivosti a diskriminace některých skupin, užívání návykových látek (včetně užívání alkoholu a kouření), sexuální rizikové chování, poruchy příjmu potravy, sebevražedné pokusy a dokonané sebevraždy (Smékal, Macek, 2002).

Dle Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012, č.j. 37/2009-61, je primární prevence rizikových projevů chování u žáků v působnosti MŠMT zaměřena na předcházení zejména rizikovým jevům v chování žáků jako je záškoláctví, šikana, násilí, divácké násilí, kriminalita, delikvence, vandalismus, závislost na politickém a náboženském extremismu, rasismus, xenofobie, užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky), onemocnění HIV/AIDS a dalšími nemocemi šířícími se krevní cestou, poruchy příjmu potravy, netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling). Dále primární prevence rozpoznává a zajišťuje včasné intervence zejména v případech domácího násilí, týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání, ohrožování

výchovy mládeže, poruch příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie).

Primární prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným s rizikovými projevy chování, případně minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření. Důraz je kladen zejména na specifickou primární prevenci tj. systém aktivit a služeb, které se zaměřují na práci s populací, u níž lze v případě jejich absence předpokládat další negativní vývoj a který se snaží předcházet nebo omezovat nárůst jeho výskytu. Součástí systému jsou Standardy primární prevence, od jejichž naplňování při preventivních aktivitách se očekává dodržení potřebné úrovně a kvality daných aktivit. Specifické primárně-preventivní programy v oblasti prevence jsou tedy programy, které se explicitně zaměřují na určité cílové skupiny a snaží se hledat způsoby, jak předcházet vzniku a rozvoji rizikových projevů chování. Právě jasná profilace těchto programů (snaha působit selektivně, specificky) na určitou formu rizikového chování odlišuje tyto programy od programů nespecifických. Specifičnost programů je dále dána nutností zaměřit se na určitou cílovou skupinu, jeví se jako ohroženější či rizikovější, než skupiny jiné. Není (ekonomicky ani odborně) smysluplné, aby všemi typy těchto programů procházely např. všechny děti, ale pouze ty, u nichž předpokládáme vyšší pohotovost k rizikovému chování (ať již z hlediska věkového, sociálního apod.). Nejjednodušší definicí specifických preventivních programů je tzv. ekonomická negativní definice: programy specifické primární prevence jsou všechny takové programy, které by neexistovaly, kdyby neexistoval problém rizikových projevů chování, tj. tyto programy by za neexistence fenoménu sociální patologie nevznikaly a nebyly rozvíjeny.

2.2 Sociálně patologické jevy

Pojem sociální patologie zavedl do sociologie Herbert Spencer, který hledal souvislost mezi nemocí sociální a biologickou, mezi „organizmem“ společenským a biologickým. Tento „biologismus“ je ovšem příčinou

pozdějšího zamítání pojmu sociální patologie a jeho nahrazováním sociální deviace (Mühlpachr, 2003).

„Deviantní a patologické jednání vzniká ve vztahu ke společnosti. Souvislost jeho vzniku se společenskými faktory je zřejmá. Je zde však také otázka osobnosti jeho nositele. Sociálně patologické chování je ve skutečnosti důsledkem působení řady různých biopsychosociálních faktorů. Ty působí v inkriminovaném čase ve vzájemné interakci. Příčiny vzniku sociálně patologických jevů můžeme proto označit za multifaktoriální“ (Fischer, Škoda, 2009).

Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškozování zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím. Sociálně patologický jev není nahodilý, ale má svou genezi, dynamiku, příčiny, důsledky, a vztahuje se k mnoha prvkům prostředí, ve kterém vznikl. Nelze jej tedy od prostředí oddělovat a pokoušet se jej samostatně řešit – takový postup je kontraproduktivní a neefektivní. Zkušenosti ukazují, že v řadě případů snaha o zvládnutí sociálně patologického jevu vede pouze k ovlivnění či řešení jeho důsledků, není věnována pozornost jeho příčinám. Lidé, kterých se sociálně patologický jev nějak týká, začínají být často činní až tehdy, kdy dochází ke zjevnému poškození jedince či jeho okolí. Příznaky patologické formy procesu vzniku daného jevu jsou však často zjevné či zřejmé již dávno před tím, než ke škodám dojde. Problematice sociálně patologických jevů je věnována stále intenzivnější pozornost a to jak ze strany institucí, tak jednotlivců či řady méně či více početnějších skupin, resp. spolků či sdružení občanů. Jedná se o proces, který je stejně jako každý jiný charakteristický svou dynamikou. Je to proces trvalého získávání zkušeností, vyhledávání, vývoje a ověřování účinnosti, resp. užitečnosti různých preventivních i represivních programů a opatření. Primární prevencí sociálně patologických jevů pak rozumíme koncepční, komplexní, cílený, plánovitý, flexibilní a efektivní soubor opatření, odborných činností a nabídek, zaměřený na posilování a rozvoj společensky žádoucích postojů,

hodnot, zájmů, forem zdravého životního stylu, chování a jednání jednotlivců i skupin (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003).

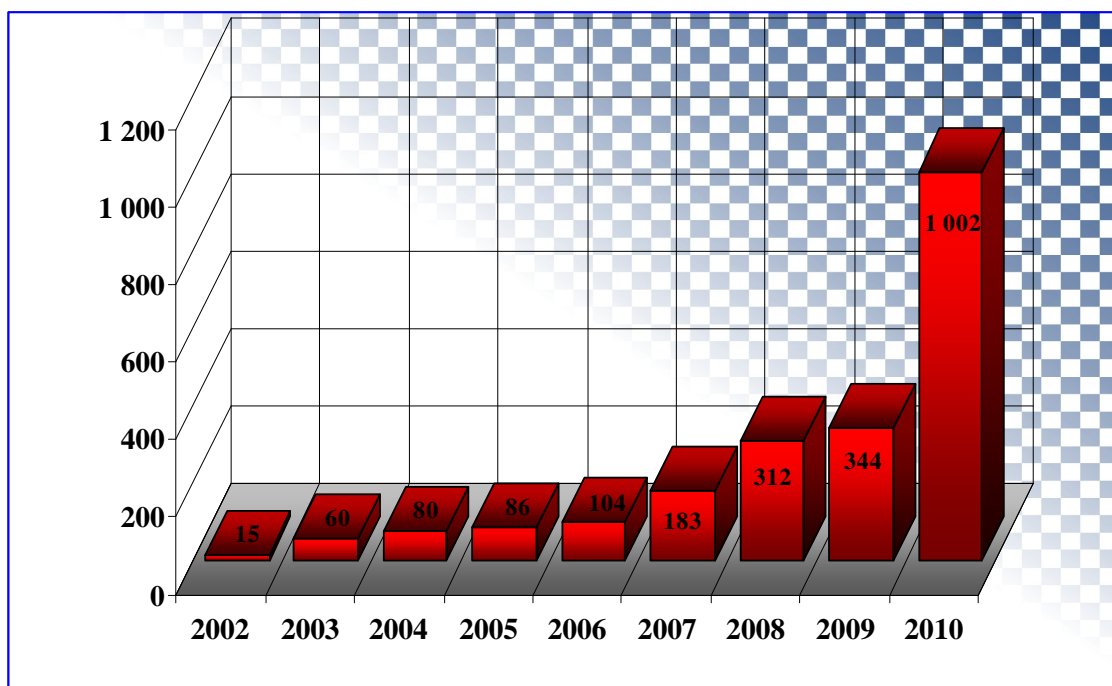
2.3 Senioři a zdravotně postižení

Útvar prevence MP věnuje těmto skupinám občanů pozornost zejména z hlediska osvětové, informační a poradenské činnosti. Naše preventivní činnost u této cílové skupiny zahrnuje zejména organizování besed s tematikou bezpečného chování a poradenství o ochraně osobního bezpečí a majetku. Osvěta se provádí v místech, kde se tyto občane scházejí - např. kluby seniorů a domovy seniorů. Na základě organizovaných setkání s těmito občany získáváme informace o tom, že se stávají velmi často oběťmi trestné činnosti.

Senioři na besedách získávají informace o možnostech a způsobech ochrany osobního bezpečí, zdraví a majetku. Mimo informací každý obdrží brožuru s radami, jak se bezpečně chovat doma, na ulici, v dopravním prostředku. Každému seniorovi je nabídnuta bezplatná montáž základních mechanických zabezpečovacích zařízení přímo v bytě (bezpečnostní řetízky). Nedílnou součástí setkání je prevence předcházení dopravním nehodám, zaměřená především na dodržování zásad bezpečného chování v silničním provozu. V této souvislosti je prováděna distribuce reflexních fólií v souladu se sloganem "Být lépe viděn". Současně je doporučováno vhodné umístění fólií (na hole, kabelky, nákupní tašky apod.). V rámci ochrany zdraví jsme se též zaměřili na informování seniorů o možnostech individuální ochrany formou obranných pomůcek.

Úspěšná spolupráce byla navázána se Svazem neslyšících a nedoslýchavých v ČR. Funguje i tísňová linka 156 pro neslyšící a pro příjem faxových zpráv v případě ohrožení. K dispozici je i využití mobilního telefonu pro tyto případy / možnost odeslání SMS /. Aktivity Útvaru prevence MP Praha směřovaly i k neslyšícím dětem. Zorganizovali jsme setkání s dětmi ve speciální škole pro neslyšící, kde byly preventivní rady a informace pro děti "Jak si chránit své bezpečí" tlumočeny do znakové řeči. Ve spolupráci se školou budeme i nadále pokračovat.

Jako první v republice jsme pro naše nevidomé spoluobčany vydali informační leták v Braillově písmu, který obsahuje informaci o centrech tísňového volání. Dále se uskutečnilo setkání s nevidomými občany organizovanými ve sdružení "Cesty poznání". Na tomto setkání získali tito občané od pracovníků prevence důležité informace k ochraně osobního bezpečí. Naopak, pracovníci útvaru prevence MP, se dozvěděli, co těmto občanům působí největší potíže, například při pohybu na ulici. Na základě těchto poznatků se budeme snažit těmto spoluobčanům i nadále intenzivně pomáhat. Nevidomí občané se stávají velmi často oběťmi trestné činnosti, zejména kapesních zlodějů. Jsou ohroženi prakticky na každém kroku. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli pro tyto občany zhotovit formou mluveného slova na audiokazetě záznam informačních rad na ochranu osobního bezpečí, zdraví a majetku. Počet přednášek realizovaných u seniorů a zdravotně postižených je znázorněn na obrázku.



Zdroj: Statistiky útvaru prevence kriminality MP

3. Prevence kriminality u Městské policie hlavního města Prahy

3.1 Vznik, úloha a činnost útvaru prevence MP

Útvar prevence se zabývá hlavně primární prevencí. Nedílnou součástí práce strážníků útvaru prevence MP je již dlouhou dobu především preventivně výchovná činnost. Základem jejich práce je zejména cíleně oslovovat děti a mládež prostřednictvím metodicky zpracovaných preventivních programů se zaměřením na takřka celou šíři rizikového chování.

Útvar prevence taktéž nabízí velmi široké spektrum preventivních aktivit, směřujících k široké veřejnosti. Jedná se zejména o prezentaci MP na výstavách, akcích pořádaných jednotlivými městskými částmi hl. m. Prahy, občanskými sdruženími či jinými organizacemi. Při realizaci preventivních aktivit MP využívá útvar prevence také "Mobilní informační a poradenské centrum pro veřejnost" s tematickými bloky prevence přizpůsobenými jednotlivým cílovým skupinám.

V roce 1998 vznikl u MP první zárodek organizované skupiny přímo zaměřené na prevenci, která fungovala v rámci právního a kontrolního oddělení MP, se stanoveným personálním stavem 3 zaměstnanců.

Preventivní skupina se věnovala koncepčním otázkám prevence kriminality v hl. m. Praze, přípravě komplexního součinnostního programu prevence kriminality a tvorbě vlastních projektů prevence kriminality. Na základě Usnesení rady ZHMP č. 914/1998 byla městská policie dočasně pověřena výkonem funkce manažera prevence kriminality v hl. m. Praze. Především tato skutečnost, tj. výkon funkce manažera prevence kriminality v hl. m. Praze a aktivní zapojení MP hl. m. Prahy do prevence kriminality v hlavním městě, ovlivnila politiku činnosti městské policie v tomto oboru a nastínila nové možnosti její činnosti. Městská policie měla proto v nadcházejícím období jedinečnou možnost ukázat, že není jen další

represivní složkou, ale že dokáže působit i v tehdy nové, vznikající a v našich podmínkách zatím nepříliš známé oblasti prevence.

Od 1. ledna 2000 vzniklo samostatné Oddělení prevence kriminality MP hl. m. Prahy, které se začalo cíleně věnovat prevenci kriminality a BESIPu v rozsahu cca 3 tématických programů:

- 1) BESIP pro I. stupeň základních škol.
- 2) Zásady bezpečného chování pro seniory.
- 3) Zásady bezpečného chování pro žáky I. stupně základních škol.

V roce 2002 byla činnost útvaru vnitřně rozčleněna na jednotlivé skupiny dle oslovovaných cílových skupin. Preventivní programy jsou od tohoto data realizovány pro následující cílové skupiny:

- 1) děti navštěvující mateřské školy*
- 2) žáky I. stupně základních škol*
- 3) žáky II. stupně základních škol*
- 4) studenty středních škol*
- 5) seniory a zdravotně postižené spoluobčany*
- 6) širokou veřejnost*

3.2 Rozvoj útvaru prevence MP

V souvislosti s rozvojem MP uskutečněným v roce 2011 (celkový nárůst počtu strážníků o dalších 20% na celkem 2 628 strážníků), Úsek prevence kriminality MP je obsazen 121 strážníky, z toho 31 strážníků připadá na útvar sociální prevence a na útvar situační prevence 18 strážníků. Výhledově se uvažuje o zřízení metropolitní policie, avšak to záleží na mnoha faktorech. Takto je realizována strategie rozvoje Útvaru prevence MP. Jako součást vyhodnocení uplynulého období fungování Útvaru prevence MP je pravidelně zpracovávána SWOT analýza. Jako nejzajímavější výstupy z této analýzy lze označit následující:

Silné stránky: profesionální realizace širokého, uceleného a komplexního systému programu prevence rizikového chování v rozsahu prevence kriminality, sociálně patologických jevů, BESIPu a prevence úrazovosti, vytvoření odpovídajícího materiálního zázemí pro činnost Útvaru prevence MP hl. m. Prahy v oblasti volnočasových aktivit dětí a mládeže, funkční systém vnitřního vzdělávání lektorského týmu, zvýšení „povědomí“ odborné veřejnosti na území hl. m. Prahy o činnosti Útvaru prevence MP, zapojení jeho pracovníků do činnosti odborných komisí Magistrátu hl. m. Prahy a do dalších odborných pracovních týmů.

Příležitosti: možnost realizace uceleného preventivního programu ve většině škol a školských zařízení na území hl. m. Prahy (v souvislosti s plánovaným posílením a rozšířením útvaru prevence MP), zapojení se do přípravy vybudování Městského centra primární prevence, možnost systematického a dlouhodobého vzdělávání lektorského týmu, zapojení se do přípravy certifikace odborné způsobilosti poskytovatelů primární prevence rizikového chování.

„Praha – bezpečná metropole“, je stěžejní projekt preventivně výchovné činnosti.

Získané zkušenosti městské policie prokazují nutnost vzájemné komunikace mezi městskou policií a občany. Pro širokou veřejnost je velmi důležitá především dostupnost informací o možnostech a způsobech ochrany před nejčastěji se vyskytujícími druhy kriminality na území hl. m. Prahy, tak i o bezpečném chování občanů v případě, že se stanou oběťmi nebo svědky trestných činů či přestupků páchaných na životě, zdraví nebo majetku.

Zásadní myšlenkou projektu „Praha - bezpečná metropole“ je stále rozvíjení již fungujících preventivních aktivit městské policie, tj. poskytování základních rad a informací k ochraně zdraví osob, majetku a bezpečného soužití. Snahou je, neustálým preventivním působením, rozšiřovat právní vědomí občanů a pozitivně ovlivňovat jejich pocit bezpečí. Uskutečnění tohoto dlouhodobého projektu probíhá ve dvou rovinách.

Komplexní periodická prevence rizikového chování především pro školy a školská zařízení

Útvar prevence MP neustále hledá cesty, jak zkvalitňovat preventivní aktivity. Stěžejní náplní práce útvaru je přednášková činnost na jednotlivých školách. Zde jsou prezentovány metodické programy pro jednotlivé věkové kategorie. Pro první i druhý stupeň základních škol jsou zpracovány tematické okruhy z oblasti základů bezpečného chování, sociálně patologických jevů, Listiny základních práv a svobod a základů právního vědomí. Tato témata jsou žákům obou stupňů základních škol prezentována pracovníky úseku prevence MP formou přiměřenou jednotlivým věkovým skupinám. Základními metodami jsou takové formy, při nichž je využívána především aktivita žáků a nechybí potřebná zpětná vazba.

Zpracovaná témata jsou nabízena odborům školství Magistrátu hlavního města Prahy a městských částí a současně jsou prezentována na webových stránkách MP. Tím je zaručena jejich snadná dostupnost pro školská zařízení i širokou veřejnost. O tato témata je ve školských zařízeních velký zájem, neboť doplňují a napomáhají výchovně vzdělávacímu procesu. Cílem pracovníků městské policie je dosáhnout systematického působení na žáky, po celou dobu jejich školní docházky. Tento systém zaručí, že žáci budou postupně připravováni na krizové životní situace a dokáží tak lépe čelit negativním jevům.

Vzhledem k tomu, že je nutné vštěpovat dětem již od útlého mládí určité normy chování, pro jejich další bezpečný vývoj, připravili pracovníci útvaru prevence pro děti v mateřských školách několik preventivních programů. Základům bezpečného chování doma, na ulici i při setkání s cizím člověkem se děti naučí pomocí kresleného příběhu „**Medvídek Brumla ve městě**“. Druhý kreslený příběh je věnován výchově dětí k bezpečnému a slušnému chování v dopravních prostředcích. Tento příběh nese název „**Medvídek Brumla v MHD**“. Ve třetím názorném kresleném příběhu „**Medvídek Brumla a pes**“ se děti seznamují s obecnými preventivními zásadami bezpečného chování, především při kontaktu se psy.

Pro výuku dětí v prvních třídách je v současné době s velkým úspěchem používán program určený rovněž pro předškolní skupinu dětí mateřských škol. Je to názorný kreslený příběh, jehož pomocí se děti nenásilnou formou učí, jak se správně a bezpečně chovat. Získávají tak

základní orientaci v bezpečném chování a prevenci úrazů v souvislosti s pohybem ve společnosti, volné přírodě i v silničním provozu.

Od druhé až po pátou třídu je probírána ochrana osobního bezpečí, jehož součástí jsou i modelové situace, ve kterých děti samy účinkují (telefonáty s cizím člověkem, neznámý člověk za dveřmi, oslovení cizí osobou na ulici, setkání se psem, apod.). Pro tuto věkovou kategorii jsou prováděny i programy z oblasti silničního provozu a základů poskytování laické první pomoci.

Pro druhý stupeň základních škol jsou připravena témata „**Jak si nenechat ublížit**“. Zde jsou prezentovány zásady bezpečného chování v potencionálně nebezpečných situacích, se kterými se mohou žáci setkat v každodenním životě. Základem preventivního působení je osvojování a především procvičování zásad, které je třeba dodržovat při styku s neznámými lidmi venku i doma (auto, výtah, telefon). Dále je nutné v dětech posílit a upevnit pocit bezpečí a vést je k rozpoznání míry mezi ochotou a opatrností. Výkladová část je doplněna o videoprojekci: „Co bys dělal, kdyby?“

„**Bezpečí v elektronickém světě**“ – je program, který upozorňuje, že přestože je v dnešní době internet nedílnou součástí našeho života, na druhou stranu se ve stále větší míře setkáváme s kriminalitou, páchanou právě prostřednictvím elektronických médií. Základy bezpečného chatování jsou určeny pro děti v šestých třídách. Postupně s přibývajícím věkem jsou probírána složitější témata týkající se počítačové kriminality. Posluchači získávají znalosti o ochraně osobních údajů v internetovém prostředí a dozví se o zákonech, které platí v souvislosti s internetem, například o ochraně autorských práv. Naučí se správnému postupu v případě, když obdrží nevyžádanou poštu nebo řetězový e-mail. Seznámí se rovněž s možnými nástrahami webových společenských sítí, například Facebook, jejichž velkým problémem může být koncentrace citlivých osobních dat. Postupně jsou témata rozšířena také o použití elektronického bankovníctví nebo o tzv. desatero bezpečného používání bankovních platebních karet.

„**Kriminalita páchaná mládeží**“. V rozsahu školní hodiny jsou žáci seznámeni s jednotlivými nežádoucími jevy a upozorněni na nebezpečí, která z nich vyplývají. Dále je v tomto programu rozebírána jak problematika

trestné činnosti nezletilých, tak i jejich trestní odpovědnost. Důraz je především kladen na majetkovou trestnou činnost. Jedná se zde též o položení „základů“ pro pochopení témat určených pro osmé a deváté třídy.

„**Šikana**“. Zde je usilováno o seznámení žáků s fenoménem šikany spolu s charakteristikou daného jednání a jeho následky. Je zde vysvětlován pojem „osobní hrdost a sebeúcta, oběť, agresor, empatie, kompromis, tolerance“. Tímto tématem je podporováno jednak uvědomění si práva na osobní důstojnost u každého jedince bez výjimky, ale také vytvoření si schopnosti vcítit se do pocitů druhých. Je nutné též upozornit na trestní odpovědnost, protože mnohé formy šikany mohou naplňovat skutkové podstaty trestných činů.

„**Základy právního vědomí**“. Jedná se o široký záběr, jehož cílem je seznámat v mnohých případech již mladistvé, tedy i trestně odpovědné, se základními pojmy z trestního a přestupkového práva. Nejde zde však pouze o zákony, ale i obecné normy lidského chování, otázky etiky i morálky. Cílem je vytvoření hodnotového žebříčku v pořadí život, zdraví, majetek. V této věkové skupině se již uplatňuje forma „učení se od druhých“, kdy procento zapamatovaného vysoce převyšuje klasické přednášky.

Zájem o téma je vzbuzen samostatným řazením kartiček s trestnými činy, na základě vlastního úsudku, kdy skupina pracuje samostatně, pod vedením zvoleného „mluvčího“ z vlastních řad. Snaha je vytvořit přátelské prostředí, kde je prostor pro názor každého žáka. Lektor uvádí jednotlivá témata a vede debatu. Cílem je „příprava“ žáků na další život z hlediska práv a povinností občanů.

Vzhledem k tomu, že na druhém stupni základních škol nelze proniknout hlouběji do problematiky sociálně patologických jevů, ale i právního vědomí žáků, je připravena rozšířená problematika v těchto oblastech i pro střední školy a odborná učiliště. Zde je stavěno na poznacích z druhých stupňů základních škol a celý program je zahajován v prvních ročnících zaměstnáním, které se týká „Listiny základních práv a svobod“, jelikož jde o zákon, od kterého se odvíjejí zákony ostatní. V této hodině je kladen důraz na seznámení posluchačů se základními právy a svobodami, ale samozřejmě i povinnostmi mladistvých. Zde je pak připravován prostor pro další témata z oblasti sociálně patologických jevů. Zejména se klade důraz na

pochopení pojmu „osobní důstojnost“, bez které nelze hovořit k tématu šikany, ale i rasismu.

Druhé ročníky se seznamují, ale i zdokonalují ve znalostech problematiky sociálně patologických jevů ve společnosti. Je usilováno, aby posluchači pochopili nebezpečí těchto jevů pro jedince, ale i pro celou společnost, včetně základní problematiky z oblasti extremismu, xenofobie, rasismu, terorismu, patologických part, sekt, drog a šikany.

Ve třetích ročnících se provádí seznámení cílové skupiny s trestnou činností a odpovědností mladistvých. Zde jsou studenti seznamováni s různými druhy kriminality s důrazem na násilnou a majetkovou trestnou činnost a specifikujeme jednotlivé delikty.

Ve čtvrtých ročnících po předchozích třech výkladových tématech se praktikuje alternativní metoda prevence, tzv. skupinovou práci, kde se zaměřujeme na ujednacení základních a pro mládež potřebných znalostí z práva trestního a přestupkového. Dále základní znalosti z Ústavy ČR a lidských práv. Cílem je vybudovat v posluchačích povědomí o právech psaných, ale i tzv. nepsaných, to je obecných normách lidského chování, a v neposlední řadě etiky a morálky (Řezník, 2009)

Preventivní činnost strážníků v přímém výkonu služby

Městská policie hl. m. Prahy (dále jen „MP“) v souladu s úkoly, stanovenými jí zákonem o obecní policii, přispívá k ochraně bezpečnosti osob a majetku, především svojí preventivní přítomností v ulicích města. Strážníci se setkávají při hlídkové službě zejména s tzv. pouliční kriminalitou, která je spojena obzvláště s majetkovou trestnou činností. Přítomnost strážníků v ulicích hl. m. Prahy, tedy pokrytí teritoria dvoučlennou hlídkou, přispívá ke snižování obav obyvatel města před kriminalitou. Nejvyšší představení města i MP jsou si tohoto faktu vědomi a v rámci daných možností je postupně dosahováno stálého navyšování početních stavů strážníků. V současné době disponuje MP 2 628 strážníky.

Spoluodpovědní občané v oblasti bezpečnosti ve svém bydlišti představují bezesporu pozitivní faktor, který rozvíjí spolupráci MP v oblasti problematiky veřejného pořádku, provozu na pozemních komunikacích i při zajišťování bezpečnosti osob a majetku a samozřejmě i předcházení páchaní trestné činnosti. Vzájemná kooperace s občany se prokazatelně zvýšila po zavedení institutu okrskářů. Již mnoho obyvatel Prahy se seznámilo se „svým okrskářem“ a s důvěrou se na něj obrací s žádostmi o pomoc či problémy z okolí svého bydliště, které považuje za znepokojivé a vyžadující řešení.

S okrskáři a jejich činnostmi se veřejnost seznamuje mnoha způsoby. Především se jedná o přímý kontakt při výkonu služby v terénu, kdy v řadě lokalit již občané „svého“ okrskáře znají a obracují se na něho s problémy, které se jich samotných, nebo jejich okolí, přímo i nepřímo dotýkají. Dále je veřejnost s okrskáři a jejich působením seznamována prostřednictvím periodik, vydávaných jednotlivými městskými částmi hl. m. Prahy a distribuovanými do domácností, kde je jejich práce propagována a v řadě případů jsou uváděny i kontaktní adresy a telefonní spojení na okrskáře, případně zveřejněny i jejich fotografie. Další využívanou formou jsou informační letáky, „kalendářiky“ a vizitky, předávané občanům buď distribucí do domácností, nebo osobně v rámci uskutečněného kontaktu. Občané mají možnost seznámit se s okrskáři osobně na různých setkáních, organizovaných úřady městských částí. Starší obyvatelé na besedách v domovech seniorů a školní mládež, pak na preventivních akcích uskutečňovaných ve školských zařízeních.

K eliminaci sprejerství přispívá MP zejména svým hlavním preventivním působením, to je přítomností hlídek strážníků v ulicích a na veřejných prostranstvích města. Odhalování konkrétních pachatelů je však ztíženo tím, že obrazce a nápisy jsou vytvářeny většinou v místech a v době nízkého pohybu občanů, což zapříčiňuje, že strážník ve stejnokroji je snadno na větší vzdálenost pro sprejery viditelný.

V rámci dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu je ze strany MP věnována stálá pozornost zejména dětem školního věku. K zajištění jejich bezpečného přecházení komunikací, je v době před zahájením školní výuky a po jejím ukončení, v každý pracovní den zajišťován strážníky dohled nad přechody v blízkosti základních škol. V současné době

je takto v rámci hl. m. Prahy obsazováno MP stabilně více než 116 nejnebezpečnějších přechodů pro chodce (Řezník, 2009).

3. 3 Preventivní aktivity městské policie

Preventivní aktivity, které mohou mít výraznější naději na úspěch při omezování kriminality v určité lokalitě, musí být projektovány jako činnosti dlouhodobé, systematické a interaktivní. To předpokládá, aby samotné preventivní práci předcházelo zásadní politické rozhodnutí kompetentních orgánů města věnovat se dlouhodobě a systematicky této práci. Jakákoliv ukvapenost či podcenění zabezpečovacích fází preventivních aktivit, jakož i zpětnovazebních mechanismů ověřování faktické vhodnosti či účinnosti, může celkové záměry preventivního působení ohrozit.

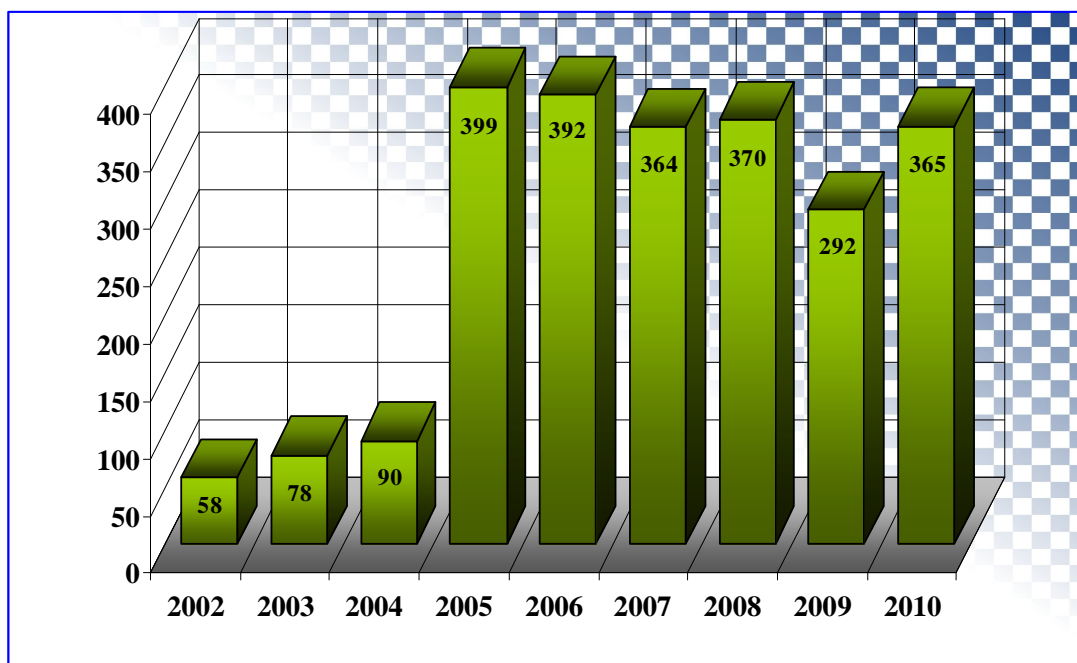
Komplexní preventivní práci je třeba chápat jako činnost, která staví – jak o tom pojednáme dále – na pevných (periodicky opakovaných) analytických rozborech místní situace, na solidní institucionální základně (komise pro prevenci kriminality při obecním úřadě), na vhodném využívání všech relevantních nabídek, ať již státních orgánů a institucí, dobrovolných občanských či církevních seskupení, nebo na činnosti zasvěcených a schopných jedinců a v neposlední řadě na stále lepším projektování činností a vyhodnocování jejich účinnosti.

Preventivní práce se musí odvíjet především od prostředků (materiálních, technických, personálních, institucionálních aj.), které jsou na místní úrovni, v našem případě u městské policie, k dispozici pro řešení konkrétního problému. Tímto faktem jsou též limitovány jakékoliv realisticky založené projekty. Preventivní činnost by měla být činností „poučenou“, což znamená, že by měla vycházet jednak ze zkušeností kriminologické teorie a obecných zásad sociální, pedagogické a psychologické práce, jednak by měla znát výsledky určitých – dříve a jinde uskutečněných – preventivních aktivit, jejichž kritický rozbor by měl naznačit nosné směry další preventivní činnosti (Řezník, 2009).

Oblast působení primární prevence

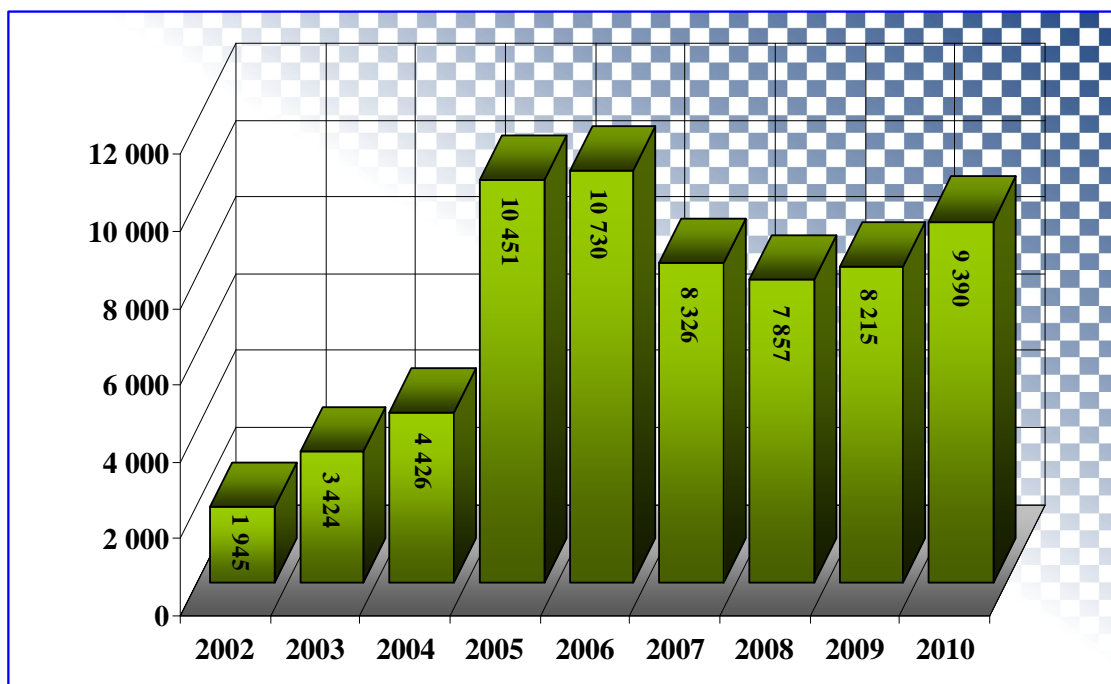
Mateřské školy

V této věkové kategorii je nutné prevenci pojmout hravou formou, přizpůsobenou úrovni předškolních dětí. Pracovníci útvaru prevence MP zde přicházejí s obrázkovým seriálem "Medvídek Brumla". Program již probíhá v pražských mateřských školách od roku 2001. Program zpravidla zajišťují dva pracovníci. Hlavní postavou je medvídek, který uteče ze školky a na své cestě zažije různá dobrodružství. V první části programu lektor vypráví příběh, kde malým posluchačům názorně ukazuje obrázky z medvídkovy cesty. Ve druhé části druhý lektor každý obrázek s konkrétní situací probírá zvlášť a zde již usiluje o aktivní spolupráci s dětmi. Děti sami hovoří o tom, co medvídek udělal špatně a jaké chování je správné. Jsou zde prezentovány základní zásady bezpečného přecházení přes vozovku, chování chodce na chodníku, jak se chovat při styku s neznámými lidmi a v neposlední řadě, co dělat, když uvidí odhozenou injekční stříkačku, když se ztratí, atd. Počet realizovaných přednášek je znázorněn na obrázku.



Zdroj: Statistiky útvaru prevence kriminality MP

Počet oslovených posluchačů v mateřských školách je znázorněno na následujícím obrázku.



Zdroj: Statistiky útvaru prevence kriminality MP

Základní školy I. a II. stupně

Této věkové kategorii je věnována útvarem prevence MP velká pozornost. Jedná se o cílovou skupinu, u které vhodně volené preventivní aktivity bývají dětmi velmi dobře přijímány. U žáků vybraných prvních ročníků se provádí i preventivní aktivita pro mateřské školy - "Medvídek Brumla ve městě". Ve druhých až pátých ročnících se již konkrétněji zaměřujeme na problematiku "Bezpečného chování", a to v situacích: sám doma, sám na ulici, jak telefonovat, když jsem sám doma, jak jednat při setkání s cizími lidmi, jak se chovat, když jsem svědkem trestného činu, co udělat, když uvidím odhozenou injekční stříkačku, co dělat, když mě někdo ubližuje, co dělat, když někdo ubližuje druhým, jak se chovat v přírodě, jak být všímavý ke svému okolí.

Tato problematika je výkladovou formou prováděna zpravidla dvěma preventisty, kteří se v programu střídají. Preventivní aktivita je prováděna v jednotlivých třídách pražských základních škol. Úvodem je krátce představena městská policie. Lektoři ve výkladové části vhodně volenými

otázkami, nebo formou hry, zapojují děti do programu. Nejde tedy o přednášku "klasického typu". Je nezbytné se neustále ujišťovat, zda děti problematiku chápou. Na závěr hodiny je dětem předložen test, který obsahuje otázky, týkající se přednášené problematiky. Preventivní aktivita je prováděna na školách zpravidla v rozsahu 45 minut. Další preventivní skupina se u I. stupně zaměřuje na "Zásady bezpečného chování dětí v silničním provozu". Např.: povinnosti chodce na chodníku, přecházení vozovky na přechodu pro chodce, přecházení vozovky mimo přechod, před jakými vozidly nemá chodec přednost, chůze po silnici, kde není chodník, povinnosti cyklisty v silničním provozu, vybavení jízdního kola, dopravní značky.

Tato preventivní aktivita je prováděna v souladu se stanovisky BESIPu a v souladu se zákonem o provozu na pozemních komunikacích. Děti v tomto věku si již musí uvědomit, že i jako chodci a cyklisté mají své zákonné povinnosti. U dětí do deseti let se zaměřujeme především na povinnosti chodců v silničním provozu. U dětí nad deset let je výuka rozšířena o povinnosti cyklistů v silničním provozu. Metodika pro přípravu chodců i cyklistů je zpracována v souladu s příslušnými normami, forma provedení je přizpůsobena věkovým skupinám. Výklad lektorů je pro lepší názornost provázen ukazováním ilustračních kartiček s modelovými situacemi. Teoretická část se provádí ve třídách na pražských základních školách zpravidla v rozsahu 45 minut. Na závěr teoretické výuky je dětem předložen test z povinností chodce a cyklisty. Praktická část výuky malých cyklistů je prováděna v letním období na dětském mobilním dopravním hřišti MP, které je instalováno ve venkovních prostorách školy. Zde si děti osvojují základní návyky a dovednosti, potřebné pro pohyb v silničním provozu.

Součástí skupiny je preventista, který se zaměřuje na vysvětlování zásad první pomoci v souvislosti s úrazy chodců a cyklistů. Tato forma preventivní aktivity je prováděna ve čtvrtých a pátých třídách základních škol. Tato věková skupina samozřejmě nestojí stranou zájmu útvaru prevence MP. Zde je potřeba si uvědomit, že tato věková skupina má "ke všemu" velmi kritický přístup a mnohdy není jednoduché ji oslovit a hlavně vzbudit zájem o preventivní aktivitu. Zde je nezbytná pozorná metodická příprava.

Lektoři musí ovládat "operativní" přizpůsobení výkladu, protože žáci 2. stupně základních škol jsou oproti od žáků 1. stupně mnohdy značně rozdílní ve znalostech i schopnostech vnímání. Je nezbytné, aby lektor rozpoznal úroveň vnímání a chápání dané skupiny. Poté přizpůsobí výklad tak, aby si byl jist, že žáci danou problematiku pochopí. Podobně jako u prvního stupně, tak i zde působí dvě skupiny preventistů. Jedna skupina u žáků šestých a sedmých tříd provádí aktivitu, která je zaměřena na obecné zásady bezpečného chování. Jedná se o komplexní metodické zaměření, kdy jsou žáci již podrobněji informováni zejména o: postavení a úkolech obecní (městské) policie; bezpečném chování při styku s cizími lidmi; případném styku s drogově závislými; o tom, co dělat v případech, kdy jsou obětí nebo svědkem trestného činu (dále TČ).

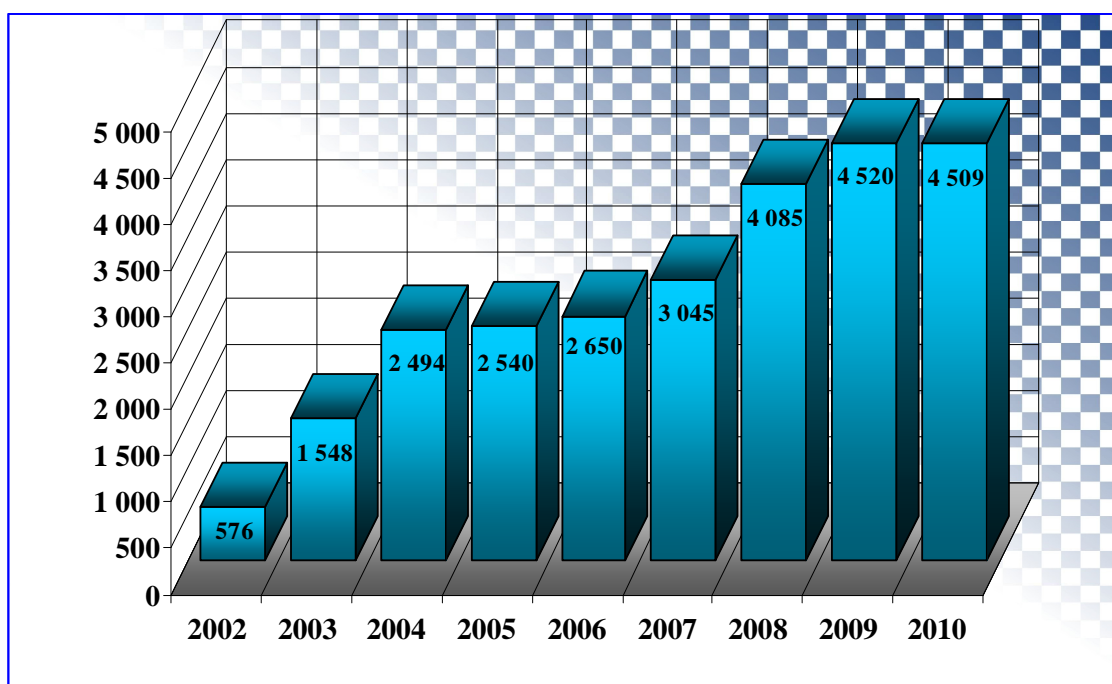
Tato skupina též všeobecně seznamuje děti s nebezpečím sociálně patologických jevů ve společnosti. Jedná se v podstatě o "vedení" do dané problematiky. Aktivita se provádí ve třídách zpravidla v rozsahu 45 minut. Druhá skupina provádí cílené preventivní aktivity z problematiky jednotlivých sociálně patologických jevů. Zde nám jde o to, aby si mládež uvědomila nebezpečnost sociálně patologických jevů.

Za základ považujeme problematiku mezilidských vztahů a v této souvislosti jevy, které obecně nazýváme "šikanou". Abychom mohli o této problematice hovořit, je nutné vysvětlit některé pojmy z Listiny základních práv a svobod - (právo na život, lidská důstojnost...). Dále usilujeme o to, aby děti pochopily, že šikana není TČ, ale mnohá jednání, která šikanou nazýváme naplňují skutkové podstaty mnoha TČ a mnohdy nabývají charakteru organizované dětské trestné činnosti. Metodická příprava je koncipována tak, že po výkladové části, je uveden článek, kde je naznačeno, jak mnohdy šikana končí, když není včas zjednána náprava.

V této preventivní aktivitě též apelujeme na "sílu kolektivu", vysvětlujeme pojmy jako jsou "empatie" nebo "kompromis", samozřejmě i "etika" a obecné normy slušného chování. Závěrem hodiny si pracovníci útvaru ověřují tzv. zpětnou vazbou formou testu pochopení probrané problematiky. Dále tato skupina provádí metodické zaměření zaměřené na problematiku zneužívání omamných a návykových látek a jedů (drog). Zde se uplatňuje úzká spolupráce s Národní protidrogovou centrálou PČR, kdy

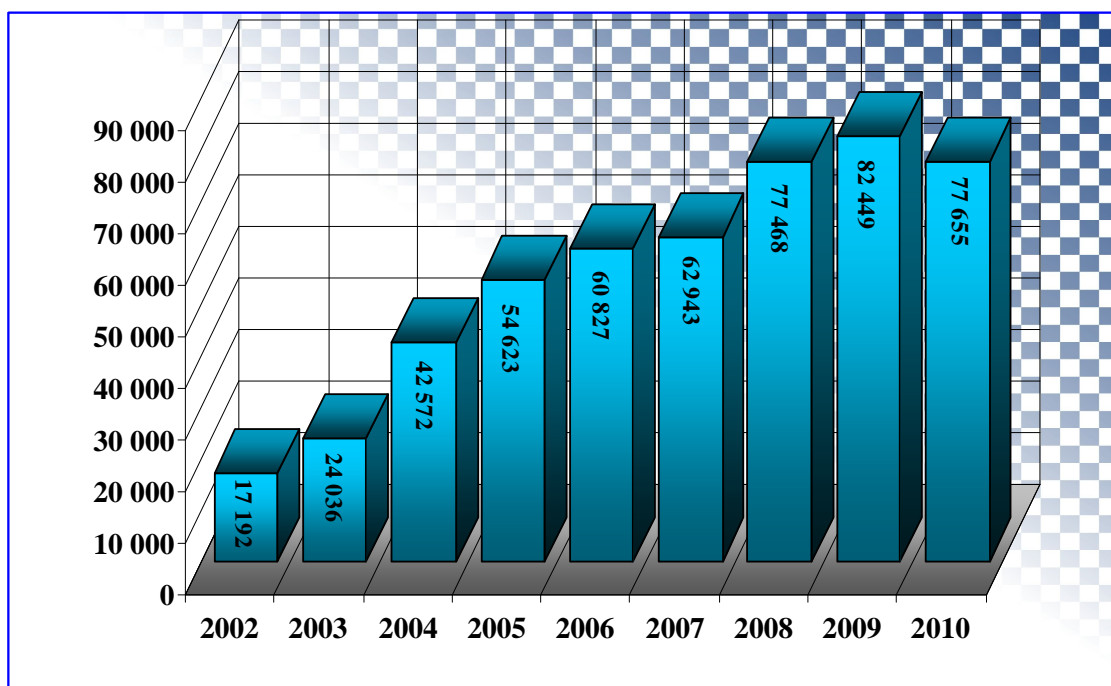
zaměstnání akceptuje jejich názory na provádění protidrogové preventivní činnosti.

U cílové skupiny žáků 9. tříd jsou po předchozí dohodě s vedením školy připraveny programy určené pro střední školy. Jedná se o alternativní metody skupinové práce zaměřené na základy právního vědomí a Listinu základních práv a svobod. Další preventivní skupina se u žáků II. stupně základních škol zaměřuje na "Zásady bezpečného chování dětí v silničním provozu". Počet realizovaných přednášek je znázorněn na obrázku.



Zdroj: Statistika útvaru prevence kriminality MP

Počet oslovených posluchačů na základních školách I. a II. stupně je znázorněn na následujícím obrázku.



Zdroj: Statistika útvaru prevence kriminality MP

Střední školy a gymnázia

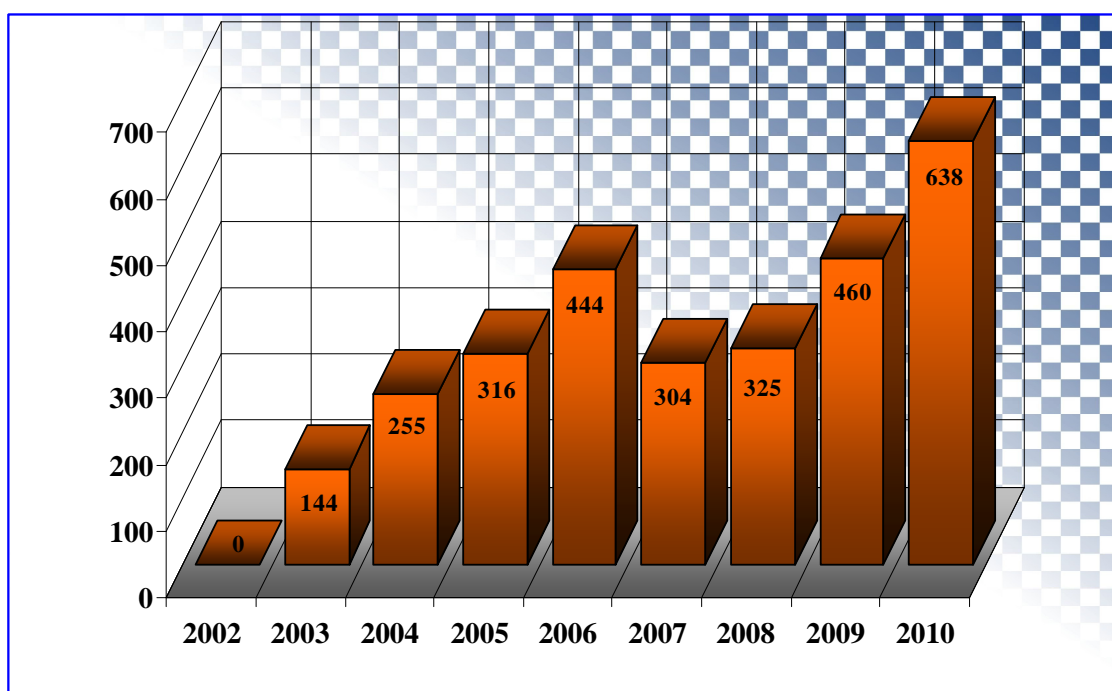
Preventivní aktivity u této cílové skupiny je nutné opět přizpůsobit úrovni jednotlivých škol. Prevenci zde provádíme výhradně formou skupinové práce v jednotlivých třídách. Velikost skupin je podle počtu studentů ve třídě - většinou 8 až 14.

Zde máme připraveny programy se zaměřením na Listinu základních práv a svobod a základy právního vědomí.

Program zaměřený na "Listinu základních práv a svobod" je prováděn formou řazení kartiček s jednotlivými právy. Lektor předá sadu kartiček zvolenému zástupci ve skupině s tím, že je skupina bude řadit dle svého názoru do řady od nejdůležitějšího práva po nejméně důležité. Výsledná řada je volbou celé skupiny a musí se na ní shodnout. Poté pod vedením lektora probíhá diskuse o jednotlivých právech. Cílem je nenásilné přijetí hodnotového žebříčku v pořadí život, zdraví, majetek. Lektor se snaží vést

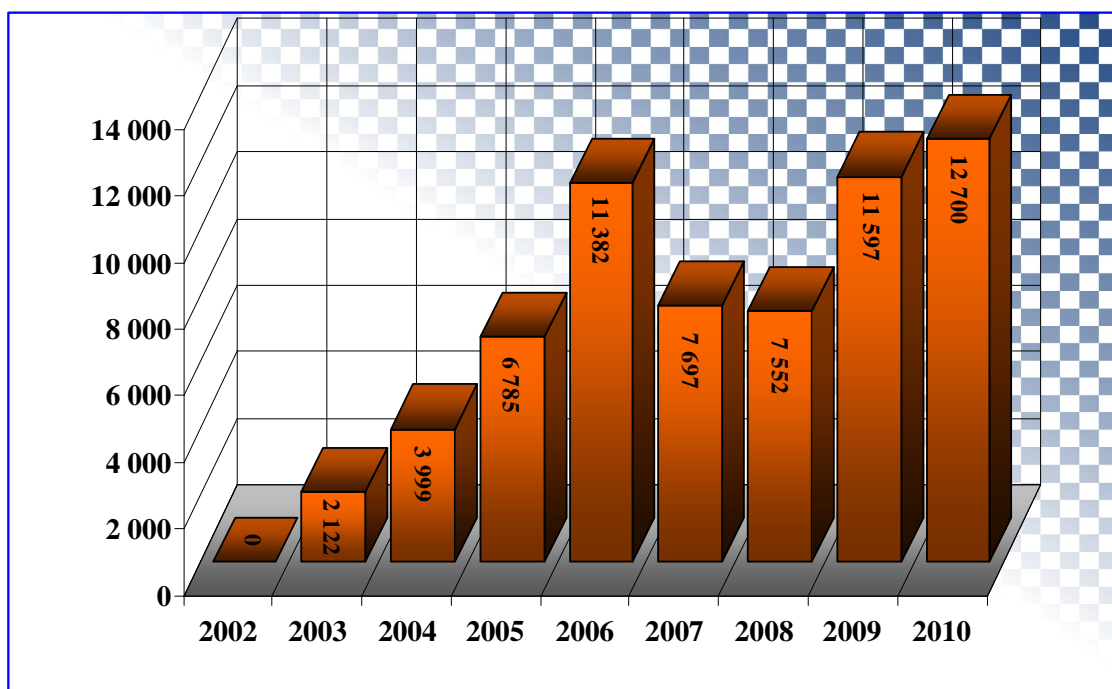
diskusi a usměrňovat jednotlivé názory. Dále je naší snahou, aby samotní studenti se učili jeden od druhého (viz pyramida učení). Délka přednášky je zpravidla 45 minut.

Program "Základy právního vědomí" je vytvořen obdobným způsobem. Žáci opět radí kartičky jako v "Listině", ale tentokrát jde o kartičky s trestnými činy. Opět i zde předá lektor kartičky s trestnými činy zvolenému zástupci a kolektiv se spolu radí na pořadí jednotlivých TČ od nejzávažnějšího po nejméně závažný. Po seřazení kartiček (každá sestava je správná - jde o volbu žáků) lektor vede diskusi. Cílem je opět zapojit studenty do společné debaty. I zde je cílem vytvoření hodnotového žebříčku ve smyslu zájmů, chráněných trestním zákonem. V tomto programu navíc lektori otevřou debatu o jednotlivých TČ o sociálně patologických jevech, etice, obecných normách lidského chování. Je vhodné se věnovat tématu, který skupinu zajímá. Vzhledem k rozsahu - 21 kartiček s TČ je přednáška delší - zpravidla 90 minut. Vstřícný postoj preventivistů - strážníků Městské policie hl. m. Prahy je samozřejmostí. Z historického hlediska je strážník vnímán pouze jako represivní orgán. Tento pohled se snaží strážníci útvaru prevence MP svým vystupováním v preventivních programech měnit. Na obrázku je počet realizovaných přednášek na středních školách.



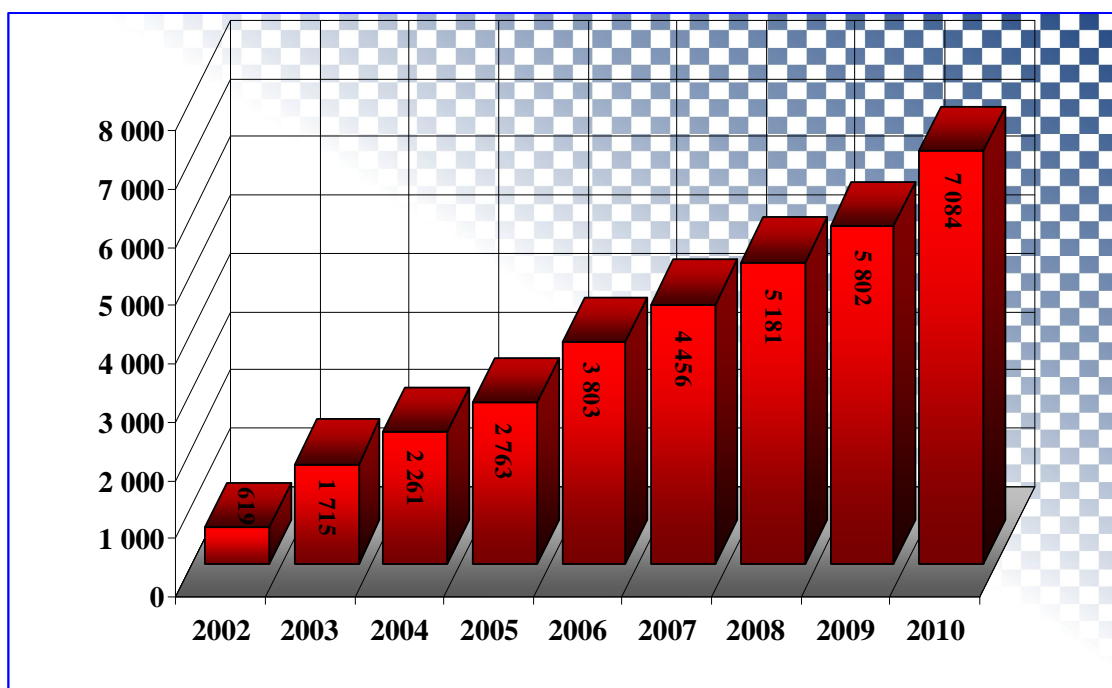
Zdroj: Statistika útvaru prevence kriminality MP

Počet oslovených posluchačů na středních školách je znázorněn na následujícím obrázku.



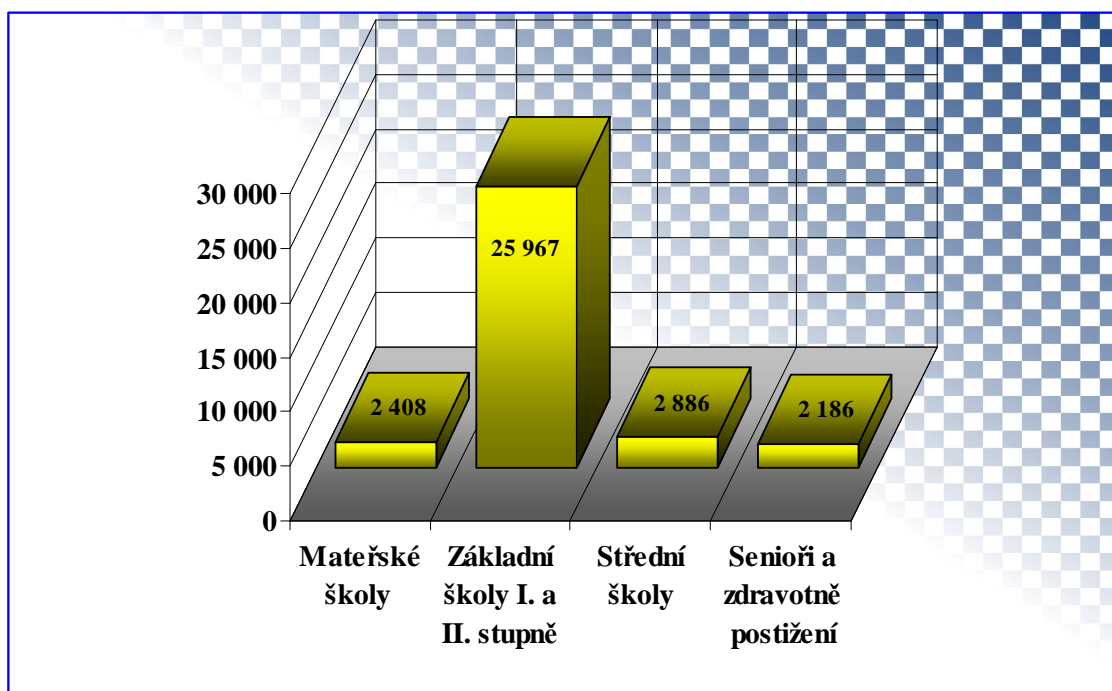
Zdroj: Statistiky útvaru prevence kriminality MP

Počet oslovených posluchačů u seniorů a zdravotně postižených je znázorněn na následujícím obrázku.



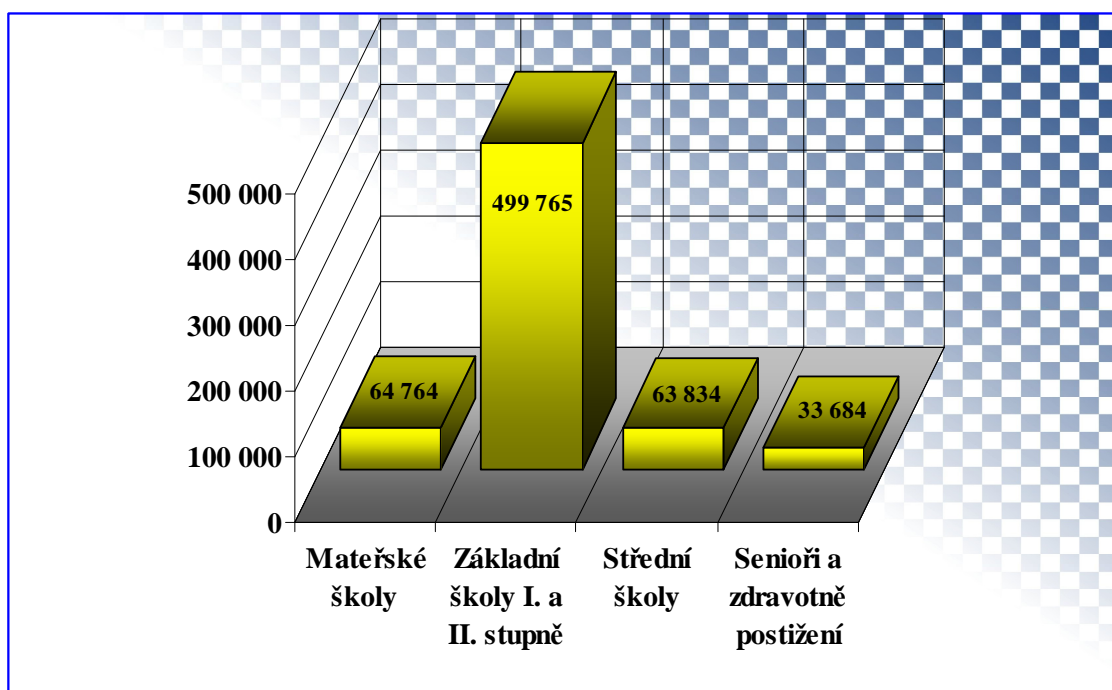
Zdroj: Statistiky útvaru prevence kriminality MP

Počet přednášek realizovaných v letech 2002 až 2010 je uveden na následujícím obrázku.



Zdroj: Statistika útvaru prevence kriminality MP

Počet oslovených posluchačů za období let 2002 až 2010 je uveden na následujícím obrázku.



Zdroj: Statistika útvaru prevence kriminality MP

„**Senior akademie**“ – další zajímavý projekt, který rozšiřuje již probíhající aktivity MP, jedná se o nadstavbovou záležitost projektu „Stop kriminalitě páchané na seniorech a tělesně a zdravotně postižených“, který je nepřetržitě realizován již od roku 2001. Na rozdíl od tohoto projektu si projekt „Senior akademie“ klade za cíl proškolit dobrovolné zájemce z řad široké veřejnosti seniorského věku formou uceleného komplexu témat – tedy nad rámec běžné přednáškové činnosti v klubech či domovech seniorů.

Dalším, poměrně závažným důvodem pro realizaci projektu, je malá účinnost plošné osvětové činnosti. V praxi to znamená, že informace sdělované prostřednictvím médií, a to ve všech jejich formách, nejsou natolik výrazné a motivační, aby danou cílovou skupinu obyvatel nějak zásadně oslovily. Proto je důležité zprostředkovat informace přímo a cíleně na konkrétní osoby v cílové skupině.

Projekt „Senior akademie“ je organizačně obdobný jako obecně známé „Akademie třetího věku“. Liší se samozřejmě vyučovanými tématickými okruhy a rozsahem vyučovacích hodin. Tématické okruhy jsou zvoleny na základě dlouhodobé praxe z preventivní práce s touto skupinou a v zásadě jsou koncipovány jako metodika k bezpečnému chování ve společnosti.

Lektoři Útvaru prevence MP se ve svých tématech zaměřují zejména na rozpoznání možného nebezpečí a možnosti jak takové nebezpečí eliminovat, nebo jak se mu vyhnout. Maximální důraz je při výuce kladen na chování potencionální oběti, které by nemělo „motivovat“ potencionálního pachatele k záměru zaútočit na konkrétní osobu. V praxi to znamená pokusit se vést seniory k vzorcům chování, které bude z pohledu pachatele antiiniciační.

Senior-akademie není zakončována žádnou zkouškou znalostí z jednotlivých tématických oblastí, ani odborných kurzů. Absolventi obdrží „Osvědčení o absolvování“.

Veškerá následná aktivita a iniciativa je výhradně závislá na seniorech a není nijak stanovována nebo limitována. Předpokládáme, že jejich další působení bude zejména v přirozeném prostředí rodiny, známých nebo přátel, kde využijí znalosti, dovednosti a zkušenosti ke zprostředkování informací o vhodných a účinných formách prevence kriminality (Řezník, 2009).

Úspěšná spolupráce byla navázána se Svazem neslyšících a nedoslýchavých v ČR. Funguje i tísňová linka 156 pro neslyšící a pro

příjem faxových zpráv v případě ohrožení. K dispozici je i využití mobilního telefonu pro tyto případy / možnost odeslání SMS . Aktivity Útvaru prevence MP Praha směřovaly i k neslyšícím dětem. Byla zorganizována setkání s dětmi ve speciální škole pro neslyšící, kde byly preventivní rady a informace pro děti "Jak si chránit své bezpečí" tlumočeny do znakové řeči. Ve spolupráci se školou se bude pokračovat i nadále.

Jako první v republice jsme pro naše nevidomé spoluobčany vydali informační leták v Braillově písmu, který obsahuje informaci o centrech tísňového volání. Dále se uskutečnilo setkání s nevidomými občany organizovanými ve sdružení "Cesty poznání". Na tomto setkání získali tyto občané od pracovníků prevence důležité informace k ochraně osobního bezpečí. Naopak, pracovníci útvaru prevence MP, se dozvěděli, co těmto občanům působí největší potíže, například při pohybu na ulici. Na základě těchto poznatků se budeme snažit těmto spoluobčanům i nadále intenzivně pomáhat.

Nevidomí občané se stávají velmi často oběťmi trestné činnosti, zejména kapesních zlodějů. Jsou ohroženi prakticky na každém kroku. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli pro tyto občany zhotovit formou mluveného slova na audiokazetě záznam informačních rad na ochranu osobního bezpečí, zdraví a majetku. Nevidomým spoluobčanům ze sdružení "Cesty poznání" byl předán mobilní telefon, který jim bude sloužit pro objednávání průvodců při vyřizování osobních záležitostí na úřadech (Řezník, 2009).

Závěr

Cílem mé bakalářské práce na téma „**Prevence kriminality u Městské policie hl. m. Prahy**“ bylo představit prevenci kriminality v podmínkách městské policie a porovnat ji s obecnou prevencí kriminality, která je ovšem obsáhlejší. Jak už bylo výše uvedeno, útvar prevence kriminality MP se zejména zabývá primární prevencí. Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování obzvláště dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích. Zaměstnáním strážníků prevence je zpravidla cíleně oslovovat děti a mládež prostřednictvím metodicky zpracovaných preventivních programů se zaměřením na takřka celou šíři rizikového chování.

Situační prevence staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Těchto poznatků využívá útvar situační prevence MP, který se soustředí na starší občany a občany tělesně postižené, kde senioři na besedách získávají informace o možnostech a způsobech ochrany osobního bezpečí, zdraví a majetku. Mimo informací každý obdrží brožuru s radami, jak se bezpečně chovat doma, na ulici, v dopravním prostředku. Každému seniorovi je nabídnuta bezplatná montáž základních mechanických zabezpečovacích zařízení přímo v bytě (bezpečnostní řetízek). Nedílnou součástí setkání je prevence předcházení dopravním nehodám, zaměřená především na dodržování zásad bezpečného chování v silničním provozu. V této souvislosti je prováděna distribuce reflexních fólií v souladu se sloganem "Být lépe viděn". Současně je doporučováno vhodné umístění fólií (na hole, kabelky, nákupní tašky apod.). V rámci ochrany zdraví se též zaměřili na informování seniorů o možnostech individuální ochrany formou obranných pomůcek.

Závěrem lze podotknout, že činnost útvaru prevence MP si své místo v oblasti primární prevence po dobu své existence zasloužila velký ohlas

u široké veřejnosti. Snaží se tak pomáhat společnosti proti rizikovému chování a výskytu sociálně patologických jevů v hlavním městě Praze. Existence městské policie tak dokazuje své opodstatnění, že není jen pouhým represivním orgánem hlavního města Prahy a že podporuje obecnou prevenci kriminality a tím se snaží působit i sociálně pedagogicky.

Při mé řízené praxi vykonané u útvaru prevence MP jsem měl možnost uplatnit své znalosti ze studia sociální pedagogiky a to především z didaktiky, psychologie, sociální patologie a dalších předmětů. Při přednáškové činnosti na středních školách jsem působil jako metodik prevence, tudíž jsem měl připravený výukový program pro cílovou skupinu studentů na středních školách. Tento program se týkal vybraných problematik uvedených v mé práci z oboru především sociálně patologických jevů a rizikového chování.

Resumé

Bakalářská práce se zabývala „Prevenčí kriminality u Městské policie hl. m. Prahy“, kdy si klade za cíl ukázat čtenářům přehledným způsobem popisovanou problematiku a snaží se poukázat na primární prevenci útvaru prevence kriminality u MP jako velmi účinný prostředek této problematiky.

Základní rozdělení mé práce je na 3 kapitoly. V první kapitole se věnuji obecné prevenci kriminality včetně definic a základních pojmů jako jsou preventivní politika, struktura prevence kriminality a úroveň preventivních aktivit. Dále pak sociální prevence, situační prevence, prevence viktimmnosti a pomoc obětem trestných činů a poslední bodem je úroveň preventivních aktivit jako jsou primární prevence, sekundární prevence a terciární prevence.

Ve druhé kapitole popisují oblast působení prevence kriminality jako je rizikové chování, sociálně patologické jevy a senioři a zdravotně postižení.

Ve třetí kapitole jsem se zaměřil na prevenci kriminality u Městské policie hl. m. Prahy. Tato kapitola zahrnuje jednotlivé body jako jsou vznik, úloha a činnost útvaru prevence městské policie, rozvoj útvaru prevence kriminality MP a preventivní aktivity městské policie, které jsou dále pak členěny na preventivní činnost strážníků v přímém výkonu služby, oblast působení primární prevence v které jsou začleněny mateřské školy, základní školy I. a II. stupně, střední školy a gymnázia, senioři a zdravotně postižení.

Anotace

Téma mé bakalářské práce je „Prevence kriminality u Městské policie hl. m. Prahy“. Práce je členěna do části teoretické, kde využívám zkušenosti nejen z mého zaměstnání, ale především z činnosti mých kolegů, kteří se primární prevenci skutečně věnují. Ve své práci jsem využil i poznatky se studia sociální pedagogiky.

V současné době prevence kriminality představuje neodmyslitelný prostředek v boji proti vzrůstající kriminalitě a dalším jejím negativním projevům ve společnosti. Mezi základní úkoly Městské policie v hlavním městě Praze náležitě patří i prevence kriminality, která je vedena osvětovou a přednáškovou formou u jednotlivých kategorií cílů prevence. Instituce městské policie není tak pouze jen „represivním orgánem“, nýbrž představuje i důležitý prvek v samotné prevenci kriminality v hlavním městě Praze.

Klíčová slova

Prevence kriminality, preventivní politika, sociální prevence, situační prevence, primární prevence, sekundární prevence, terciární prevence, rizikové chování, sociálně patologické jevy.

Annotation

The theme of my bachelor thesis is The prevention of crime by the Municipal police in the capital Prague. The work is divided into a theoretical part, where I use my experience from my work and from study of social pedagogy.

Keywords

Prevention of criminality, prevention policy, social prevention, situation prevention, primary prevention, secondary prevention, tertiary prevention, danger behaviour, social pathologic phenomenon.

Seznam použité literatury

1. Věstník Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy České republiky, *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních* (č.j. 20 006/2007-51 ze dne 16. 10. 2007).
2. Věstník Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy České republiky, *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže* (č.j.:21291/2010-28).
3. *Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2009-2012*, MŠMT 2009, č.j. 37/2009-61.
4. FISCHER, S., ŠKODA, J., Sociální patologie. Praha: GRADA PUBLISHING, 2009, 218 s, ISBN 978-80-247-2781-3.
5. KRAUS, B., SÝKORA, P, Sociální pedagogika I, skripta. Brno: IMS Brno, 2009, 63 s.
6. MÜHLPACHR, P., Kapitoly ze sociální patologie, skripta. Brno: IMS Brno, 2003, 84 s.
7. POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A, Prevence sociálně patologických jevů. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2003, 186 s, ISBN 80-86568-04-0.
8. ŘEZNÍK, T. Diplomová práce – Prevence nežádoucích forem chování realizovaná na místní úrovni. Brno : IMS Brno, 2009, 73 s.
9. SVOBODA, I., Sociální patologie, skripta. Brno: IMS Brno, 2003.
10. VEČERKA, K. aj., Prevence kriminality v teorii a praxi. Praha. Odbor prevence kriminality MV ČR, 1997. ISBN 80-85821-48-6.
11. ZAPLETAL, JOSEF, Prevence kriminality. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2008, 108 s, ISBN 978-80-7251-270-6.
12. <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm>
13. <http://www.adiktologie.cz/articles/cz/70/154/Rizikove-chovani.html>
14. <http://www.mppraha.cz/prevence/programy.htm>
15. <http://www.mppraha.cz/prevence/seniori/programy.htm>